

ONDERWIJSKRANT

ALGEMENE REKENKAMER

HAVO VWO

ProDeimos

Huis voor democratie en rechtsstaat

VERVANGING F16: € 14,6 MILJARD

WIE CHECKT AL DIE KOSTEN EIGENLIJK?

NATUURBESCHERMING: € 377 MILJOEN

BANKENSTEUN: € 140 MILJARD

NATIONALE POLITIE: € 5,3 MILJARD

ONDERWIJS: € 34 MILJARD

BESTRIJDING OVERGEWICHT: € 26 MILJOEN

AANPAK MESTPROBLEMATIEK: € 170 MILJOEN

MAATSCHAPPELIJKE OPVANG: € 297,5 MILJOEN

In 2014 bestaat de Algemene Rekenkamer 200 jaar. Dat vieren we met een mooie prijsvraag en deze Onderwijskrant. Scan de QR-code, of ga naar www.rekenkamer.nl/prijsvraag.

Zonder dat je erbij stilstaat komen we iedere dag in aanraking met publieke voorzieningen. Die vinden we met z'n allen erg nuttig, maar ze kosten ook een hoop geld. De Algemene Rekenkamer controleert of de overheid wel zorgvuldig omgaat met al dat be-

lastinggeld. Hoe doet ze dit? En wat onderzoekt ze dan precies? Dat en meer lees je in deze krant. Na het lezen van deze krant kun je meedoen aan de prijsvraag: bedenk een onderzoek voor de Algemene Rekenkamer en win kaarten voor een popfestival!

IEDER LAND HEEFT EEN REKENKAMER NODIG

WAAROM IS EEN REKENKAMER NODIG?

De regering in Nederland kan niet zomaar alles doen wat ze wil. Eerst moeten de Tweede en Eerste Kamer wetsvoorstellen goedkeuren, pas daarna kunnen ze uitgevoerd worden. Ook controleren de Tweede en Eerste Kamer of ministers hun werk wel goed doen.

De Algemene Rekenkamer heeft een belangrijke plaats in deze controle. Met de onderzoeksresultaten van de Rekenkamer kan de Tweede Kamer de regering aanspreken op haar functioneren. De Rekenkamer

zoekt namelijk precies uit of geld wel goed besteed wordt, en of beleid wel het verwachte resultaat oplevert. Door goede controle werkt de democratie dus beter. Ook krijgen mensen door goede controle meer vertrouwen in de overheid.

WAT ALS ER GEEN GOEDE REKENKAMER IS?

In veel landen is het vertrouwen in de democratie helemaal niet zo groot. Soms is er dan ook geen, of een minder goed werkende rekenkamer. In deze landen wordt dus niet goed gecontroleerd hoe het belasting-

geld wordt besteed. Belastinggeld kan worden misbruikt door politici voor hun eigen belang. Dit noemen we ook wel corruptie.

GRIEKENLAND

Een actueel voorbeeld is de situatie in Griekenland. De Griekse bevolking heeft het zwaar: er is bijna nergens meer geld voor, niet voor pensioenen en niet voor ziekenhuizen. Waar is dat geld allemaal gebleven? In ieder geval niet in de staatskas, maar waarschijnlijk in de zakken van corrupte politici en ziekenhuisdirecteuren.

In 2012 besloot de Algemene Rekenkamer om samen met de rekenkamers van België, Duitsland, Frankrijk en de Europese Rekenkamer de collega's van de Griekse rekenkamer een handje te helpen. Het doel is de overheidsfinanciën in Griekenland beter te controleren en de corruptie te bestrijden. Een goed werkende rekenkamer kan helpen de overheidsfinanciën weer op orde te brengen. De president van de Griekse rekenkamer is blij met de hulp. Hij vindt dat zijn rekenkamer sterker moet worden en een zichtbare rol moet gaan spelen in Griekenland.

Sander Dekker

LUIS IN DE PELS VAN ONS POLITIEKE BESTEL

SANDER DEKKER IS STAATSSECRETARIS VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP. ZIJN MINISTERIE KRIJGT REGELMATIG BEZOEK VAN ONDERZOEKERS VAN DE ALGEMENE REKENKAMER. 'DE REKENKAMER MOËT HET ANDEREN SOMS EEN BEETJE LASTIG MAKEN, ANDERS DOET ZE HAAR WERK NIET GOED.'

HEEFT U RECENTE VOORBEELDEN VAN ONDERZOEKEN DOOR DE REKENKAMER DIE ERTOE LEIDDEN DAT HET MINISTERIE DE ZAKEN ANDERS GING AANPAKKEN?

'De Rekenkamer constateerde een tijdje terug dat we als ministerie onze inkoop niet goed geregeld hadden. Je moet - wanneer je als overheid iets groots koopt - altijd alle bedrijven een eerlijke kans geven om je een aanbod te doen. We hielden ons niet altijd aan de regels die daarvoor gelden. Door dat rapport zijn we daarin veel strenger geworden. Dat is ook goed, want de overheid is voor eerlijke concurrentie tussen bedrijven en dan moet je zelf natuurlijk ook de boel op orde hebben.'

HOE WEET JE ALS STAATSSECRETARIS OF EEN BELEIDSWIJZIGING DAADWERKELIJK GAAT WERKEN, BIJVOORBEELD BIJ HET VERVANGEN VAN DE STUDIEFINANCIERING DOOR EEN LEENSTELSEL?

'Minister Bussemaker heeft van tevoren precies laten onderzoeken wat de gevolgen zullen zijn van zo'n belangrijk nieuw plan. Er is heel veel bestaand onderzoek vergeleken, onderzocht hoe andere landen omgaan met

studiefinanciering en we hebben wetenschappers van de universiteit Twente extra onderzoek laten doen. Vervolgens hebben zowel het Centraal Planbureau als het Sociaal en Cultureel Planbureau naar onze plannen laten kijken. Al die informatie hebben we ook aan de Tweede Kamer gegeven, zodat zij precies kunnen nagaan hoe de plannen uitpakken voor studenten. Als het plan wordt ingevoerd, blijven we de gevolgen ervan volgen en sturen we bij als het nodig is.'

DE ALGEMENE REKENKAMER IS VAAK KRITISCH OP HET BELEID VAN EEN MINISTER OF STAATSSECRETARIS. WAT VINDT U DAARVAN?

'Een instituut als de Rekenkamer móet het anderen soms een beetje lastig maken, anders doet ze haar werk niet goed. Als de Rekenkamer kritiek heeft op je eigen beleid is dat soms vervelend, maar je weet tegelijk heel goed dat ze belangrijk is voor het evenwicht in ons politieke bestel, ze is de spreekwoordelijke luis in de pels.'

5 X ONAFHANKELIJK

1. De Algemene Rekenkamer staat in de Grondwet. Daar wordt ze Hoog College van Staat genoemd. De Grondwet kan niet zomaar gewijzigd worden, dus de Rekenkamer kan niet 'afgeschaf't worden als ministers of het parlement geen zin meer in de onderzoeksrapporten hebben.

2. Het college is het bestuur van de Algemene Rekenkamer. Collegeleden kunnen niet ontslagen worden. Zij worden voor het leven benoemd (dit is tot je zeventigste). Hierdoor hebben ze geen last van politieke druk en kunnen ze onafhankelijk opereren.

3. De Rekenkamer bepaalt zelf wat ze onderzoekt. Het onderzoek moet natuurlijk wel voldoen aan de opdracht die de Rekenkamer volgens de Grondwet heeft. Om de taak goed te kunnen uitvoeren, heeft ze toegang tot alle dossiers op de ministeries en tot informatie bij instellingen met een publieke taak, zoals de Belastingdienst.

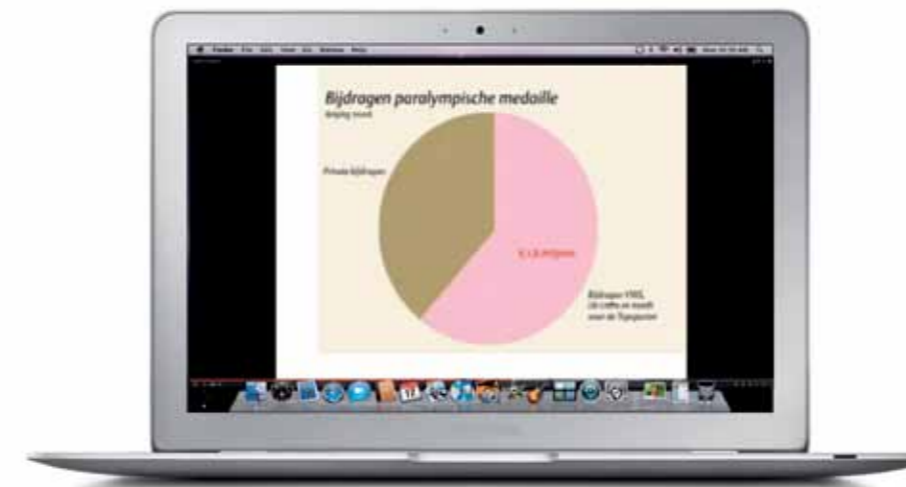
4. De Rekenkamer heeft de vrijheid om te publiceren wat, wanneer en hoe ze wil. Het parlement kan om een onderzoek vragen, en soms doet een minister dit ook.

5. De Rekenkamer heeft de vrijheid om te bepalen hoe ze het geld besteedt dat ze uit de staatskas krijgt. De Rekenkamer krijgt ongeveer € 29 miljoen van de rijksoverheid en mag zelf bepalen aan welke onderzoeken ze dit geld uitgeeft.

JONGEREN IN (EN UIT) DE GEVANGENIS 2007 en 2012

Jongeren die een ernstig misdrijf plegen gaan naar een jeugdgevangenis. Het doel is, naast straf, zorgen dat de jongere zo begeleid wordt, dat hij in de toekomst geen misdrijven meer pleegt. Uit het onderzoek van de Algemene Rekenkamer blijkt dat de behandelmethoden zijn verbeterd en dat jongeren in de gevangenis beter worden begeleid.

NIET ALLEEN RAPPORTEN

www.youtube.com/watch?v=_2ZIKcn1kY

De Algemene Rekenkamer brengt na afloop van een onderzoek niet alleen rapporten uit. Tweede Kamerleden hebben vaak maar weinig tijd om rapporten te lezen, daarom maakt de Rekenkamer soms ook filmpjes of posters met de resultaten van een onderzoek. Via een poster of filmpje kan je op een snelle manier iets laten zien. Zo heeft de Rekenkamer bijvoorbeeld posters gemaakt over geldstromen in het basisonderwijs en over de uitgaven aan het spoor. Daarnaast

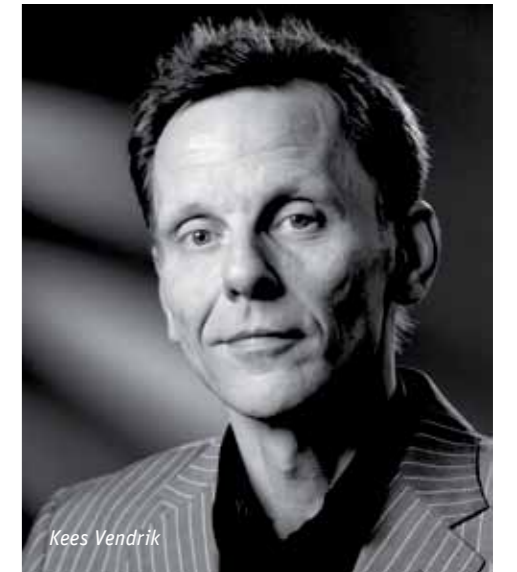
staat steeds meer informatie in webdossiers op de website.

TOPSPORT

De Algemene Rekenkamer heeft ook een eigen Youtube-kanaal. Hier vind je bijvoorbeeld een filmpje over topsportbeleid in Nederland en de kosten van een Olympische medaille. Behalve filmpjes over onderzoeken kan je er ook interviews met mensen van de Rekenkamer bekijken.

TELT NEDERLAND STRAKS 16 MILJOEN FACTCHECKERS?

HET COLLEGE IS HET BESTUUR VAN DE ALGEMENE REKENKAMER. KEES VENDRIK, OUD-TWEDE KAMERLID VOOR GROENLINKS, IS EEN VAN DE DRIE COLLEGELEDEN. HIJ ZIET DANKZIJ INTERNET EN SOCIAL MEDIA EEN GROTE TOEKOMST VOOR ONDERZOEK NAAR HET FUNCTIONEREN VAN DE OVERHEID. EN NIET ALLEEN DOOR REKENKAMERS.

Kees Vendrik

WAAROM GING JE JUIST BIJ DE ALGEMENE REKENKAMER AAN DE SLAG?

'Het belangrijkste vind ik dat ik samen met 300 collega's kan bevorderen dat de overheid geld dat de burger afdraagt goed besteedt. Een voorbeeld daarvan zijn de sterk stijgende kosten in de gezondheidszorg. De jongeren van nu betalen straks veel meer dan hun ouders. Het is van groot belang dat het geld in de zorg slimmer en doelmatiger wordt besteed en dat we weten waaraan het geld wordt uitgegeven.'

HOE ZIE JE DE TOEKOMST VAN REKENKAMER-ONDERZOEK?

'Toen we in 1814 begonnen, waren onze voorvaders de enigen die dit soort werk deden. Inmiddels is dit werk niet alleen meer aan ons voorbehouden. We zien steeds meer mede-onderzoekers om ons heen, zoals factcheckers en bondgenoten in de nieuwe media. Google maar eens op de exotische term ushahidi. Dan kom je in Afrika terecht, waar sinds 2008 burgers via internet misstanden bij overheden kunnen rapporteren, maar bijvoorbeeld ook hulporganisaties ter verantwoording kunnen roepen. En er ontstaan steeds meer van dit soort initiatieven.

Je ziet overheden en organisaties hierop inspelen door heel veel financiële gegevens als zogenaamde open data op het web beschikbaar te stellen. Gegevens waar groepen vrijwilligers vervolgens zelf onderzoek naar kunnen doen en zo zelf het functioneren van de overheid of een organisatie kunnen volgen. In de Verenigde Staten zijn ze hier al heel ver mee, bijvoorbeeld op www.recovery.gov, waar je letterlijk kunt checken of die toegezegde parkeerplaats eigenlijk wel is aangelegd. In mijn ideale Nederland zie ik het nog gebeuren dat we straks 16 miljoen onderzoekers hebben die altijd en overal via internet en social media hun eigen onderzoek kunnen uitvoeren!

WAT DOET DE ALGEMENE REKENKAMER?

IS ER VOLDOENDE GELD BESCHIKBAAR OM DE HUIDIGE F-16 Vliegtuigen te vervangen? WAT ZIJN DE GEVOLGEN VAN DE BEZUINIGINGEN OP ONTWIKKELINGSSAMENWERKING? DEZE EN ANDERE VRAGEN ONDERZOEKT DE ALGEMENE REKENKAMER.

RECHTMATIG EN DOELMATIG

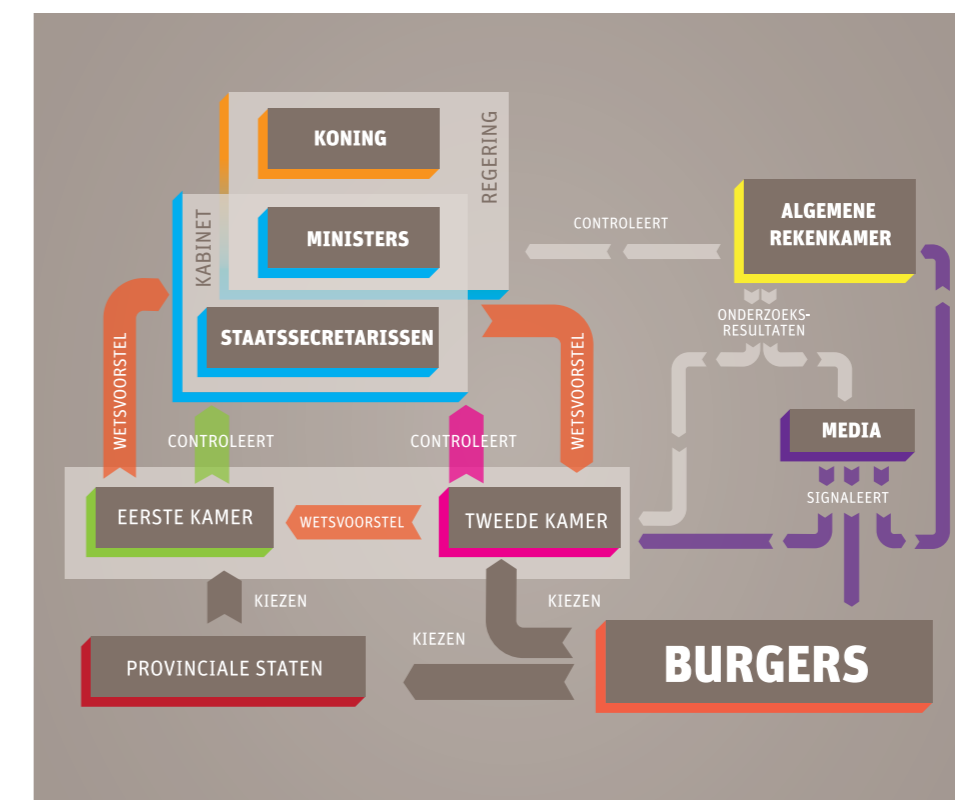
De Algemene Rekenkamer onderzoekt of de uitgaven van de Rijksoverheid rechtmatig en doelmatig zijn. Maar wat betekent dat? De Rekenkamer controleert of de inkomsten en uitgaven van de ministeries kloppen. Dat noemen we rechtmatigheidsonderzoek. Het gaat in totaal om een bedrag van meer dan € 245 miljard per jaar, dus het is belangrijk dat iemand controleert of de bedragen wel goed zijn opgeschreven. Maar de Rekenkamer controleert ook of het geld zinvol is uitgegeven. Dit noemen we doelmatigheidsonderzoek. Wordt er geen geld verspild? Heeft het geld bijgedragen aan het geplande doel?

WIE KAN DOOR DE REKENKAMER WORDEN GECONTROLEERD?

Omdat de Rekenkamer de uitgaven en inkomsten van het Rijk controleert, wordt er veel onderzoek gedaan naar de ministeries. Maar ook andere instellingen en bedrijven kunnen door de Rekenkamer worden onderzocht. Bijvoorbeeld scholen, de politie of musea. Eigenlijk alle bedrijven die geld krijgen van het Rijk, bijvoorbeeld door subsidies, kunnen worden gecontroleerd. Burgers kunnen niet door de Rekenkamer gecontroleerd worden, maar soms werken ze wel mee aan een onderzoek van de Rekenkamer.

WIE GEBRUIKT DE ONDERZOEKEN VAN DE REKENKAMER?

Het werk van de Rekenkamer is belangrijk voor de Tweede Kamerleden. De Tweede Kamer moet namelijk bepalen hoeveel geld de

De plek van de Algemene Rekenkamer in de staatsinrichting.

Rijksoverheid mag uitgeven en waaraan. Kamerleden kunnen met behulp van een onderzoek van de Rekenkamer bepalen of een minister zijn werk goed doet of niet. Zo wilde de vorige regering € 18 miljard bezuinigen. De Rekenkamer heeft onderzocht of dit mogelijk is. Door dit onderzoek krijgt de Tweede Kamer nu elk half jaar informatie over hoe het gaat met de bezuinigingen.

De Rekenkamer doet nooit politieke uitspraken. Ze zal nooit zeggen dat een bepaalde wet 'niet deugt', maar ze kan wel aangeven dat een wet niet werkt, zoals zij bedoeld is. De Tweede Kamer kan vervolgens zelf bepalen of de wet aangepast moet worden.

ONDERZOEK

De Rekenkamer bepaalt zelf wat ze onderzoekt, hoe ze dat doet en wanneer ze daar over publiceert. Onderzoekers mogen alles bekijken, ook vertrouwelijke stukken. Ministeries, instellingen, scholen en bedrijven zijn verplicht om mee te werken. Organisaties die gecontroleerd worden, krijgen altijd de gelegenheid om de feiten te checken en hun mening over het onderzoek te geven. In deze krant vind je verschillende van deze onderzoeken.

HOE EFFECTIEF ZIJN SUBSIDIES? 2012

In 2012 gaf de rijksoverheid bijna € 8 miljard aan subsidies uit. Automobilisten krijgen bijvoorbeeld geld om een roetfilter in de auto te plaatsen, waardoor we schonere lucht in Nederland krijgen. Maar wordt er iets met die subsidies bereikt? De Algemene Rekenkamer kwam er achter dat dit vaak niet wordt nagegaan. Inmiddels is afgesproken dat subsidies waarvan het effect niet onderzocht is, vanzelf na vijf jaar stoppen.

DE BEGROTINGSCYCLUS

1. PRINSJESDAG

De minister van Financiën biedt op de derde dinsdag van september, namens het kabinet, de rijksbegroting en de Miljoenennota aan de Tweede Kamer aan. Hierin staan alle plannen voor het komende jaar, en wat ze gaan kosten.

2. BEGROTINGSDEBATTEN

Tijdens de algemene financiële besprekingen debatteren de Kamerleden met de minister van Financiën over de rijksbegroting. Daarna verdedigen alle ministers één voor één hun eigen begroting in de Tweede Kamer.

3. VOORJAARSNOTA

In de voorjaarsnota beschrijft de minister van Financiën hoe het staat met de lopende begroting. De minister kan voorstellen doen voor wijzigingen in de uitgaven en inkomsten.

4. NAJAARSNOTA

In de najaarsnota staat hoe het na de Miljoenennota verder is gegaan met de uitvoering van de begroting. Er kunnen nog wijzigingen worden aangebracht in de begroting.

5. VERANTWOORDINGSDAG

Ruim anderhalf jaar na Prinsjesdag, op de derde woensdag in mei, presenteert het kabinet zijn jaarverslag in de Tweede Kamer. De Algemene Rekenkamer publiceert haar verslag van de controles op dat jaarverslag.

GESCHIEDENIS VAN DE ALGEMENE REKENKAMER

Bij de oprichting van de Staten-Generaal in 1814 werd ook de Algemene Rekenkamer opgericht.

kamer de trap op liep, iedereen aan de kant bleef staan en een lichte buiging maakte'. Vrouwen werkten vroeger niet bij de Rekenkamer, omdat, zo werd gezegd, 'de fysieke gesteldheid der vrouw haar ongeschikt maakt op bepaalde tijden het inspanning vereischende boekenonderzoek te verrichten'. Op dit moment heeft de Algemene Rekenkamer rond de 300 medewerkers in dienst, van wie bijna de helft vrouw is. Sinds 1999 is Saskia J. Stuiveling president.

Wie denkt dat er bij de Algemene Rekenkamer nog steeds alleen adellijke heren en stoffige boekhouders werken, komt bedrogen uit. In plaats van een opgave 'rekenen' te maken met enkel pen en papier, moeten sollicitanten tegenwoordig de universiteit hebben doorlopen om aan de eisen te voldoen. En als ze worden aangenomen gaan ze onderzoeken of er zorgvuldig wordt omgesprongen met het geld van de belastingbetaler

De Algemene Rekenkamer dankt haar ietwat oubollige naam aan haar lange voor-geschiedenis, die teruggaat tot de late Middeleeuwen. In 1447 richtte Filips de Goede, Hertog van Bourgondië, een instelling op die moest narekenen of de kosten en opbrengsten van zijn bezittingen wel klopten. Deze Rekenkamer vond onderdak op de zolder van het Binnenhof in Den Haag. In de eeuwen daarna is de Rekenkamer in verschillende vormen actief geweest voor

vertegenwoordigers van gewesten, staat en volk.

In 1814 richtte Koning Willem I de huidige Algemene Rekenkamer op, die als 'Hoog College van Staat' ook in de Grondwet werd opgenomen. Dat klinkt heel chique, en dat was het in de 19e eeuw ook zeker. Gevestigd aan het statige Lange Voorhout in Den Haag en met een college met adellijke, oude heren. Het verhaal gaat dat, 'wanneer de president van de Reken-

REKENKAMER IN CRISISTIJD

JAREN DERTIG

In crisistijd is het nog meer dan anders heel belangrijk dat geld niet verspild wordt. In de jaren dertig van de vorige eeuw werd de Rekenkamer ook wel 'bezuinigingsinspectie' genoemd. Zij volgde in die tijd zorgvuldig de reis-, verblijf- en bestuurskosten van ambtenaren. Een krant uit die tijd meldt: "Wij zullen de bloemlezing niet voortzetten van alle verspilling, grootdoenerij en kwaadwilligheid, waarvan het verslag ook dit jaar weer vol is."

ONDERZOEKEN VAN DE REKENKAMER

Ieder jaar voert de Algemene Rekenkamer tientallen onderzoeken uit. Hoe worden de resultaten van een onderzoek gepubliceerd? Eerst informeert de Algemene Rekenkamer de Tweede Kamer, ministers en andere betrokkenen. Meestal gebeurt dit in een 'briefing', een mooi woord voor presentatie. Daarna zet de Rekenkamer de publicatie op haar website. Daarnaast publiceren onderzoekers regelmatig de onderzoeksresultaten tijdens congressen of in tijdschriftartikelen. Op deze pagina staan drie voorbeelden van recente onderzoeken.

WAT KOST DE KREDIET-CRISIS?

De kredietcrisis ontstond in 2008, toen banken in de Verenigde Staten door zogenoem-

de rommelhypotheken in geldproblemen kwamen. Al gauw sloegen de problemen over naar Europa. Ook onze regering moest fors ingrijpen om het financiële systeem in Nederland te redden. Er is bijvoorbeeld een bank gekocht (het huidige ABN AMRO) om te voorkomen dat deze failliet zou gaan. Bovendien moesten spaarders bij internet-spaarbank Icesave worden geholpen, nadat deze bank door het ijs was gezakt. Er volgden nog veel meer reddingsoperaties, onder meer bij ING en Aegon. Tot slot werd kortgeleden SNS REAAL genationaliseerd.

GARANTIE

De regering heeft op twee manieren ingegrepen. Als eerste is geld rechtstreeks naar banken gegaan om deze te redden. Daarnaast heeft de regering garanties afgegeven, waarbij ze belooft een bank met een bepaald bedrag te helpen als deze alsnog in de problemen dreigt te komen. Eind 2010 bedroegen de hulpmaatregelen € 140 miljard: 60 miljard bestond uit 'rechtstreeks' geld voor de banken en 80 miljard bestond uit garanties. Het risico voor de regering is dat ze niet weet of ze al dat geld ook weer terugziet

als de maatregelen voorbij zijn en ABN AMRO en SNS REAAL zijn verkocht.

CONTROLE

Omdat het om zulke enorme bedragen gaat, wil de Tweede Kamer – die de regering controleert – natuurlijk precies weten wat er met al het geld gebeurt. De Algemene Rekenkamer houdt dit regelmatig bij op de website kredietcrisis.rekenkamer.nl. Zo kun je op deze site zien dat met alle maatregelen eind 2011 nog ruim € 80 miljard was gemoed.

VERVANGING F-16

In 1996 besloot de regering de circa 100 F-16 jachtvliegtuigen van de Koninklijke Luchtmacht te vervangen. De Amerikaanse Joint Strike Fighter (JSF) werd door de regering als het beste toestel voor de beste prijs aangewezen.

De Algemene Rekenkamer wilde om twee redenen graag de vervanging van de F-16 onderzoeken:

1. In de eerste plaats omdat de kosten voor de aanschaf van 85 toestellen in 2005 werden geschat op € 14,6 miljard. Dit is een grote uitgave voor het Rijk.
2. In de tweede plaats omdat de JSF nog in ontwikkeling was. De Algemene Rekenkamer vond het een risico om iets te kopen waarvan je nog niet weet hoe het er precies uit gaat zien. Het is alsof je een auto koopt, waarvan je nog niet weet welke motor er in zit, hoeveel zitplaatsen de auto heeft en wanneer die geleverd wordt.

OPLOPENDE KOSTEN

Vanaf 2005 heeft de Algemene Rekenkamer

elk jaar de stand van zaken rond de vervanging van de F-16 onderzocht en de resultaten van het onderzoek naar de Tweede Kamer gestuurd. In 2011 kwam uit het onderzoek dat de JSF-toestellen een stuk duurder waren dan gedacht.

- Inschatting in 2005: één toestel kost ± € 52 miljoen.
- Inschatting in 2010: één toestel kost ± € 89 miljoen.

De regering heeft nog niet besloten of Nederland de JSF nu wel of niet gaat kopen. Zo lang er geen besluit is genomen, blijft de Koninklijke Luchtmacht vliegen met de F-16. Op dit moment kost de F-16 steeds meer geld, want ze moeten goed worden onderhouden. Maar ook de aanschaf van de JSF wordt steeds duurder. Een lastige politieke discussie dus, waar voorlopig nog geen knoop over wordt doorgemaakt. Voor de Algemene Rekenkamer zijn deze ontwikkelingen in elk geval wel reden genoeg om onderzoek te blijven doen naar de voortgang van de vervanging van de F-16.

WAT DOET DE ALGEMENE REKENKAMER IN HAÏTI?

Drie jaar na de aardbeving van 2010 is Haïti nog niet hersteld van de klap, ondanks de hulp uit Nederland en de rest van de wereld. De Algemene Rekenkamer heeft daarom onderzocht of de hulp wel goed is besteed.

In 2010 gaf Nederland na een grote televisie-actie € 111 miljoen voor Haïti. De helft van dit bedrag kwam van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Daarom kijkt de Algemene Rekenkamer of de Nederlandse hulporganisaties dat geld goed uitgeven en wat de resultaten zijn.

Een onderzoeksteam van de Algemene Rekenkamer trok in 2012 naar Haïti op onderzoek. Zij hebben gezien dat de hulporganisaties het geld uitgeven volgens de regels en dat de hulp ook echt iets oplevert. Honderden dakloze families hebben nu een huis, kinderen kunnen naar nieuwe en veilige scholen en winkeliers hebben leningen gekregen om hun winkeltje weer op te starten.

SLIMME VERANTWOORDING

De hulp gaat wel trager dan gepland. Dat komt omdat Haïti hoort bij de armste landen van de wereld en slecht is georganiseerd. Maar het gaat ook traag omdat hulporganisaties nogal veel gebruik maken van papier en procedures. Als ze hun werk moderniseren door internet en satellieten te gebruiken in plaats van papier kunnen ze beter en sneller gaan bouwen. Ze kunnen de resultaten dan ook op een slimme manier laten zien op internet. Dan wordt direct duidelijk waar het geld heen gaat en als het fout gaat kunnen ze meteen actie ondernemen. De Algemene Rekenkamer heeft hierover uitleg gegeven aan de hulporganisaties die hiermee nu aan de slag gaan.

Kijk voor een kort filmpje over het onderzoek in Haïti op www.rekenkamer.nl/haïti.

De heropbouw van Haïti.

ONRENDABELE BETUWELIJN 2000

Op 22 juni 2000 opende het NOS-journaal met: Vernietigend Rekenkamerrapport over Betuweroute! De Betuweroute is een spoorlijn van 160 km speciaal bedoeld voor goederenvervoer. De aanleg van deze spoorlijn heeft € 4,7 miljard gekost. De Rekenkamer had uitgezocht dat niet duidelijk was waarom deze spoorlijn moest worden aangelegd. Minister boos, ambtenaren nerveus en opringerige journalisten. Helaas wordt met de spoorlijn nog steeds niet genoeg geld verdiend.

DE REKENKAMER BIJ JOU IN DE BUURT

NIET ALLEEN HET RIJK, MAAR OOK GEMEENTEN EN PROVINCIËS HEBBEN EEN EIGEN REKENKAMER OF REKENKAMERCOMMISSIE. DEZE REKENKAMERS ZOEKEN UIT OF HET GELD IN EEN GEMEENTE OF PROVINCIE WEL GOED WORDT BESTEED EN OF EEN GEMEENTE WEL DE GOEDE MAATREGELEN NEEMT OM EEN PROBLEEM AAN TE PAKKEN. IN DE PRAKTIJK BETEKENT DIT DAT EEN REKENKAMER BIJNA ALLES KAN ONDERZOEKEN WAT DE GEMEENTE OF DE PROVINCIE DOET.

VOORZIENINGEN OP HET PLATTELAND

Neem bijvoorbeeld de rekenkamer van de provincie Zuid-Holland. Deze rekenkamer onderzocht of de provincie Zuid-Holland genoeg doet om te zorgen dat er op het platteland voldoende voorzieningen zijn voor de inwoners. Bijvoorbeeld of er genoeg winkels of scholen zijn, maar ook of gebieden goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer. Volgens de rekenkamer doet de provincie niet genoeg om de voorzieningen op het platteland te verbeteren en legt de provincie deze verantwoor-

delijkheid te veel bij de gemeenten. Zij geeft daarom het advies om geld beschikbaar te stellen voor gebieden die écht betere voorzieningen nodig hebben.

AANPAK SCHOOLUITVAL

De rekenkamer van de gemeente Rotterdam onderzocht een paar jaar geleden of de gemeente wel genoeg doet om jongeren zonder diploma die gestopt zijn met school, te helpen

alsnog een diploma te halen. De rekenkamer sprak met 54 jongeren die vroegtijdig van school waren gegaan en vroeg hen waarom ze met school gestopt waren en hoe ze daarna zijn geholpen. De conclusie van de rekenkamer was dat de gemeente niet voldoende deed om deze jongeren terug naar school te krijgen. De rekenkamer adviseerde onder andere dat de gemeente schoolverlaters meer persoonlijke begeleiding moet bieden.

ADVIES

Rekenkamers mogen kritisch zijn over het gemeentebestuur en het provinciebestuur. In de onderzoeksrapporten schrijft de rekenkamer wat er mis is met het beleid. Maar een rekenkamer geeft ook advies aan de gemeente of provincie over hoe ze het beleid kunnen verbeteren. De rapporten van de rekenkamers worden altijd besproken in de gemeenteraad of in de Provinciale Staten. Maar de rekenkamer kan een gemeente of provincie niet dwingen om hun advies op te volgen. Ook in de gemeente en de provincie waar jij woont is dus een rekenkamer. Kijk maar eens op de website van de gemeente waar je woont of tik bij Google de naam in van een gemeente of provincie, gevolgd door 'rekenkamer'. Ongetwijfeld vind je dan tussen de zoekresultaten een bericht over een onderzoek van de lokale of provinciale rekenkamer bij jou in de buurt.

VERANTWOORDING ALS STOK ACHTER DE DEUR

MARK HARBERS ZIT NAMENS DE VVD IN DE TWEDE KAMER. HIJ IS VOORZITTER VAN DE COMMISSIE VOOR DE RIJKSUITGAVEN EN HIJ HEEFT VEEL MET ONDERZOEK VAN DE ALGEMENE REKENKAMER TE MAKEN. 'GOEDE VERANTWOORDING KAN ECHT HET VERSCHIL MAKEN!'

WAT IS HET BELANG VAN GOEDE VERANTWOORDING?

'Stel, je mobieltje wordt gejat. Dan is het wel fijn als je aangifte kunt doen en de politie er werk van maakt. Maar dat kost geld. Per jaar geven we alleen al aan politie en justitie zo'n € 10 miljard uit. Dat is geld van de burger. Dan is het erg belangrijk om als Kamerlid te weten of al dat geld wordt uitgegeven waarvoor het bedoeld is. Het antwoord op die vraag is wat alle partijen, van links tot rechts, in de Tweede Kamer bindt.'

WELKE ROL HEEFT DE ALGEMENE REKENKAMER HIERBIJ?

'Verantwoorden begint bij de informatie die de Tweede Kamer krijgt van de ministeries. Neem de bezuinigingen. Alle oude en nieuwe bezuinigingen bedragen inmiddels zo'n € 46 miljard. De Rekenkamer onderzocht vervolgens of de regering wel doet wat ze belooft. Zo'n onafhankelijke check of de informatie van de ministeries wel klopt, helpt de Kamerleden uiteindelijk de regering te controleren.'

LEVEREN AL DIE ONDERZOEKEN OOK IETS OP?

'Jazeker. Een goed voorbeeld is de subsidie. Daar hebben we er in Nederland heel veel van, bijvoorbeeld voor kunst en cultuur. Dit gaat bij elkaar om miljarden euro's. De Rekenkamer ontdekte dat in veel gevallen subsidies

Mark Harbers

niet of onvoldoende worden geëvalueerd, terwijl dat volgens de spelregels wel zou moeten. Dat is natuurlijk onthutsend, want hoe weet je dan of het doel van de subsidie is bereikt? De Tweede Kamer heeft de minister hierop aangesproken en met hem afgesproken dat als voortaan een subsidie niet iedere vijf jaar

wordt geëvalueerd, deze automatisch wordt stopgezet. En reken maar dat dit een stok achter de deur is. Goede verantwoording kan zo dus echt het verschil maken!'

DE EUROPESE REKENKAMER

IN FEBRUARI IS DE NIEUWE BEGROTING VAN DE EUROPESE UNIE (EU) VASTGESTELD. HET BUDGET BEDRAAGT € 960 MILJARD PER JAAR. DE EUROPESE REKENKAMER CONTROLEERT DE INKOMSTEN EN UITGAVEN VAN DE EU. DEZE REKENKAMER DOET DUS HETZELFDE ALS EEN NATIONALE REKENKAMER OP NATIONAAL NIVEAU.

De Europese Rekenkamer kiest elk jaar een aantal onderwerpen uit die ze gaat onderzoeken. Het onderzoek moet antwoord geven op de volgende twee vragen:

1. Is het geld uitgegeven aan de vooraf opgestelde doelen?
2. Is er niet meer geld uitgegeven dan nodig?

Vervolgens oordeelt de Europese Rekenkamer hoe de Europese Unie in het afgelopen jaar met haar geld is omgegaan.

Het oordeel van de Europese Rekenkamer is niet altijd positief. In het jaar 2011 zijn volgens de Europese Rekenkamer miljarden euro's verspild door de lidstaten en de Europese Commissie. Bijvoorbeeld doordat er fouten zijn gemaakt in betalingen. Ook worden de gestelde doelen niet altijd gehaald. De oplossing voor dit probleem ligt volgens de Europese Rekenkamer bij de 27 lidstaten zelf: de nationale rekenkamers moeten de besteding van EU-geld in eigen land beter gaan controleren.

BEN JIJ GESCHIKT VOOR DE REKENKAMER?

1) Welk tv-programma kijk je het liefst?

- A. Keuringsdienst van Waarde
- B. De Wereld Draait Door
- C. The Voice of Holland

2) Je krijgt een opdracht voor school. Met wie maak je die graag?

- A. Alleen, teamwork is niks voor mij.
- B. Met een groepje klasgenoten.
- C. Je maakt een dealtje met een vriend; hij doet de ene helft, jij de andere helft.

3) Je merkt dat je saldo te laag is bij het inchecken in de tram, terwijl je gister voor € 20,- hebt opgeladen, wat doe je?

- A. Ach, je laadt je pas wel opnieuw op.
- B. Je gaat dit tot op de bodem uitzoeken, want dit kan zomaar niet!
- C. Je vindt het raar en besluit het later uit te zoeken (als je het niet vergeet).

4) Je moet een werkstuk maken en mag zelf het onderwerp kiezen. Waar gaat het over?

- A. Je zag laatst iets interessants op het journaal en wilt daar meer over te weten komen.
- B. Pff, het maakt je niet uit. Je zoekt op internet naar een geschikt onderwerp.
- C. Bah, je houdt sowieso niet van werkstukken schrijven.

5) Het is crisis en jij mag bepalen waarop moet worden bezuinigd. Wat kies je?

- A. Pfoe, dat is een moeilijke vraag, even je ouders raadplegen!
- B. Wat jou betreft zoeken ze dat in Den Haag maar uit.
- C. Je weegt alle belangen af om een goede keus te kunnen maken.

6) Wat doe je graag op vakantie?

- A. All inclusive resort, lekker hangen bij het zwembad.
- B. Je wilt veel nieuwe dingen ontdekken. Je bezoekt daarom graag musea en wilt iets over de cultuur leren van waar je bent of de architectuur van een stad bekijken.
- C. Een strandvakantie met een aantal (culturele) uitstapjes.

7) De leraar maatschappijleer start een discussie in de klas over de lesstof. Wat doe jij?

- A. Je praat liever met je buurman/vrouw over je uitgaansplannen voor het weekend.
- B. Je houdt niet zo van discussies, maar je hebt wel een mening en doet mee.
- C. Dit zijn voor jou de favoriete momenten in de klas! Je doet dus enthousiast mee.

1: A=5; B=3; C=0 • 2: A=0; B=5; C=3
4: A=5; B=3; C=0 • 5: A=0; B=5; C=3
7: A=0; B=3; C=5
11: A=5; B=3; C=0 • 12: A=0; B=5; C=3

INTERVIEW MET REKENKAMERMEDEWERKER CORA KREFT

Cora Kreft

WAT DOE JE BIJ DE ALGEMENE REKENKAMER?

'Onderzoek. Maar dan wil je natuurlijk weten wat dat inhoudt. Nou, bij de Algemene Rekenkamer onderzoek je wat het Rijk met het belastinggeld doet. Daar moet je veel voor lezen, en praten met mensen die er verstand van hebben. Vaak zijn dat ambtenaren bij ministeries.'

JE MOET ZEKER OOK VEEL REKENEN

'Nee, dat valt nogal mee. Niet rekenen zoals je dat op school doet in elk geval. Dat kan ik niet eens goed. Maar je bent wel veel met cijfers bezig. Hoeveel geld er eigenlijk is uitgegeven. Je zou het niet zeggen, maar die vraag kost vaak al heel wat onderzoek. Dat komt doordat het geld waarmee de overheid een probleem wil oplossen vaak uit verschillende potjes komt.'

HOE BEN JE BIJ DE REKENKAMER TERECHTGEKOMEN?

'Ik las in een advertentie dat de Rekenkamer

onderzoekers zocht. Toen ik die onder ogen kreeg, had ik net besloten dat ik onderzoeker wilde worden. Tijdens mijn studie bleek dat ik het wel aardig kon ook. Ik wilde alleen niet de wetenschap in. Pas toen ik hier al werkte, merkte ik hoe bijzonder het is om juist hier onderzoeker te zijn. We mogen alle informatie zien en zijn volledig vrij te rapporteren wat we vinden.'

HOE ZIET EEN GEWONE WERKDAG ER BIJ JOU UIT?

'Veel lezen, overleggen, schrijven, e-mailen. Er gaat ook best veel tijd zitten in nadenken. Over wat we nu eigenlijk precies willen weten. Heel belangrijk natuurlijk om dat eerst te doen voordat je informatie gaat verzamelen. Niet alle werkdagen vinden op kantoor plaats. Soms heb je interviews in het land. Dat is heel leuk. Scholen, bedrijven, burgers voelen natuurlijk zelf hoe overheidsbeleid uitpakt. Daar willen we graag over horen.'

HEB JE WELEENS IETS HEEL BELANGRIJKS ONTDEKT IN JE ONDERZOEK?

'Niks spectaculairs, zoals een fraude. Maar daar zijn wij ook niet voor, dat is meer iets voor politie en justitie. Bij ons gaat het om andere ontdekkingen. Dat het parlement altijd dacht dat ministers iets goed geregeld hadden. En dat wij er dan achter komen dat het niet zo is. Dan kan het parlement de minister vragen het beter te regelen. Het gaat er bij ons altijd om, dat de parlementaire democratie zo goed mogelijk werkt. Soms merk ik dat de politiek echt iets met een rapport van mij doet. Daar word ik dan heel blij van!'

SPANNENDE ONDERZOEKSMETHODEN

Stadswachten in Rotterdam

Iemand die een bekeuring krijgt is het daar vaak niet mee eens. Soms worden mensen boos. Ze gaan op straat in discussie met de stadswacht of schelden de stadswacht uit. Als mensen zich echt misdragen kan de stadswacht ze niet arresteren, maar wel in de handboeien slaan en de politie waarschuwen. Stadswacht zijn dus soms behoorlijk spannend.

Om te onderzoeken of stadswachten goed optreden op straat, trokken onderzoekers van de Rekenkamer Rotterdam zélf een stadswacht-uniform aan en gingen zo een paar maanden lang met de stadswachten de straat op.

DE CULTUURKAART 2011

In 2011 onderzocht de Algemene Rekenkamer de Cultuurkaart, waarmee scholieren 15 euro kunnen besteden aan kunst en cultuur. Wat blijkt: de Cultuurkaart is voor scholen een ingewikkelde kaart. Er zitten veel regels en procedures aan vast, wat voor veel gedoe zorgt. Bovendien kan de kaart worden gebruikt voor andere doeleinden dan de bedoeling is.

HOEVEEL GELD KOST JOUW SCHOOLOPLEIDING?

Heb jij je wel eens afgevraagd hoeveel geld de rijksoverheid uitgeeft aan jouw schoolopleiding? Het antwoord op deze vraag kan je vinden in de begroting van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Daarin staat dat het onderwijs in Nederland meer dan € 34 miljard kost. Dat is ongeveer 19% van de uitgaven van alle ministeries. Van dit

bedrag gaat ongeveer € 7 miljard naar het voortgezet onderwijs (941.100 leerlingen). Dit betekent dat jouw middelbare schoolopleiding ruim € 7.500 per jaar kost. En de school krijgt extra geld als jij goed je best doet. In de begroting staat de volgende tabel. Als je goed kijkt kan je zien dat er op het voortgezet onderwijs wordt bezuinigd.

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Uitgaven per leerling (€)	7.539	7.707	7.566	7.526	7.467	7.401	7.410

Moet jouw school dit geld aan onderwijs besteden, of mag jouw leraar van dit geld het hele jaar op vakantie? Ook dat staat in de begroting: in principe mag de school zelf bepalen hoe zij het geld besteedt, zolang het bijdraagt aan de juiste doelen. De minister heeft samen met de scholen een aantal doelen afgesproken, zoals aandacht voor Nederlands, Engels en wiskunde.

PRIJSVRAAG

BEDENK EEN VOORSTEL VOOR EEN REKENKAMERONDERZOEK EN WIN KAARTEN VOOR EEN POPFESTIVAL IN 2014

In 2014 viert de Algemene Rekenkamer haar 200-jarig bestaan. Ze publiceert dan een jubileumonderzoek en jij bepaalt waar dat onderzoek over gaat!

In deze Onderwijskrant heb je veel gelezen over de Algemene Rekenkamer en haar onderzoek. Dit is je kans om zelf een onderzoeksonderwerp te bedenken. Wat moet volgens jou echt onderzocht worden, en waarom? Alle voorstellen die binnenkomen, vergelijken we met elkaar.

Twee voorwaarden. Het onderwerp moet:

- met overheidsgeld betaald worden;
- niet alleen belangrijk zijn voor jouw gemeente, maar ook voor heel Nederland.

Je scoort echt met een onderwerp dat wij kunnen onderzoeken met gebruik van social media of als je een idee hebt hoe wij op een snelle manier informatie kunnen verzamelen over het onderwerp.

Het winnende voorstel gaan onderzoekers van de Algemene Rekenkamer en provinciale en gemeentelijke rekenkamers ook echt uitvoeren. Daarnaast belonen we de beste inzending met kaarten voor een popfestival in 2014.

Stuur vóór 15 juni 2013 een e-mail naar: prijsvraag@rekenkamer.nl. Formuleer in je e-mail zo duidelijk mogelijk het onderwerp en leg uit waarom dit onderzocht moet worden. Vergeet niet je contactgegevens (school, klas, naam en adres). Je mag het voorstel alleen doen, maar het liefst met een groepje.

Voor het einde van dit schooljaar laten we je docent weten welk onderwerp gewonnen heeft. Succes!

Algemene Rekenkamer

Colofon

Samenstelling en tekst: Medewerkers en redactieteam (Monique Mol, Jeanine Strijk, Karen de Kruijf, Jeroen Freriks en Marco Buzing) van de Algemene Rekenkamer, met dank aan de Rekenkamer Rotterdam. ProDemos: Berdien Jager, Jan Dirk Gerritsen, Sharien Bootsma, Suzanne van de Ven **Vormgeving:** Tot en met ontwerpen **Druk:** Dijkman, Diemen • ProDemos - Huis voor democratie en rechtsstaat Hofweg 1H 2511 AA Den Haag, T 070 - 750 46 46, E info@prodemos.nl, www.prodemos.nl